

ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΟΚΚΕΒΗ - ΦΩΤΙΟΥ

ΦΥΣΗ, ΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

*Ο κρυμμένος θησαυρός
κάτω από την ηφαιστειακή τέφρα*

ΑΘΗΝΑ 1999

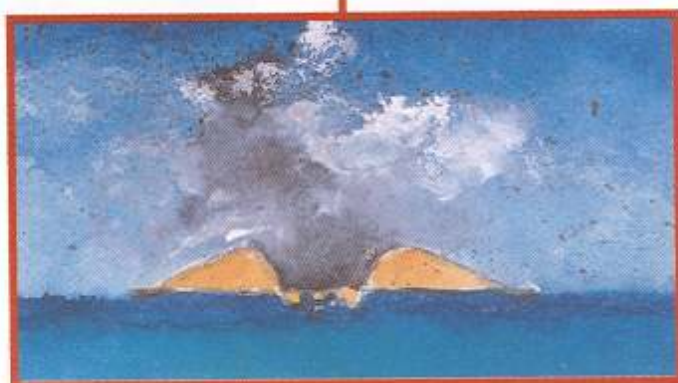

1. Το σχήμα του νησιού ήταν στρογγυλό.

Η γεωλογική

4. Το κεντρικό μέρος του νησιού καταβυθίστηκε.

2. Στο κέντρο του νησιού δημιουργήθηκε σπράγγα και από αυτήν εκτινάχθηκε προς τα πάνω ένα σύννεφο ηφαιστειακής τέφρας.

3. Η θάλασσα όρμησε στο εσωτερικό του κρατήρα με αποτέλεσμα να γίνει έκρηξη ηφαιστείου.

διαμόρφωση του νησιού

5. Από την πίεση της θάλασσας άρχισαν να πέφτουν τα τμήματα της βόρειας και της δυτικής περιφέρειας του νησιού.

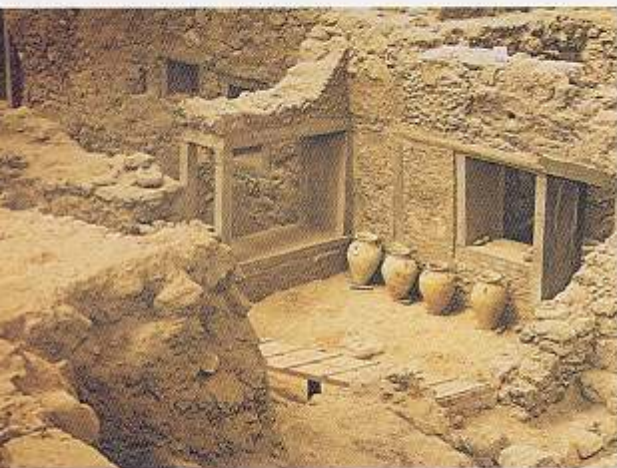
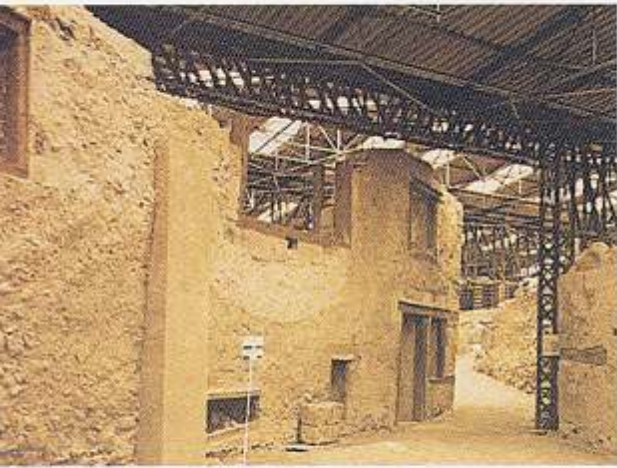
6. Η καταβύθιση αυτή δημιούργησε μία τεράστια κοιλότητα, την καλδέρα, που καλύφθηκε από την θάλασσα και στη συνέχεια αναδύθηκαν δύο νησιά, η Παλιά Καμένη και η Νέα Καμένη, πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας.

Ο συντηρητής προσπαθεί να βρει το καταλληλότερο μέσα από τα πολλά κομμάτια μιας τοιχογραφίας, το οποίο συναρμολογεί, συγκολλεί, τοποθετεί στην κανονική θέση και έτσι παρουσιάζει την τοιχογραφία όπως πρέπει να ήταν στην αρχική της μορφή, σαν τα παιδιά που παίζουν παζλ. Αν δεν βρει το κομμάτι, τότε μπορεί να σχεδιάσει το κενό τμήμα της τοιχογραφίας με ζωγραφική, ώστε να ολοκληρώσει την εικόνα.

Πάρε μία φωτογραφία ή κάρτα και να την κόψεις σε μικρά ή μεγάλα κομμάτια με ψαλίδι ή με το χέρι. Να αφαιρέσεις δύο ή τρία κομμάτια, για να μην τα χρησιμοποιήσεις, γιατί συνήθως στις ανασκαφές δεν βρίσκεις όλα τα κομμάτια ενός αντικειμένου. Προσπάθησε να συνταιριάζεις τα κομμάτια αυτά και να τα τοποθετήσεις με κόλλα επάνω σε ένα χαρτί. Τα κομμάτια που αφαιρέσεις να τα σχεδιάσεις με μολύβι και να τα χρωματίσεις. Έτσι η κάρτα ή η φωτογραφία θα πάρει την αρχική της μορφή. (Παράδειγμα: κάνε φωτοτυπία τους «Πυγμαχούς» του εξωφύλλου στο έντυπο του Δασκάλου)

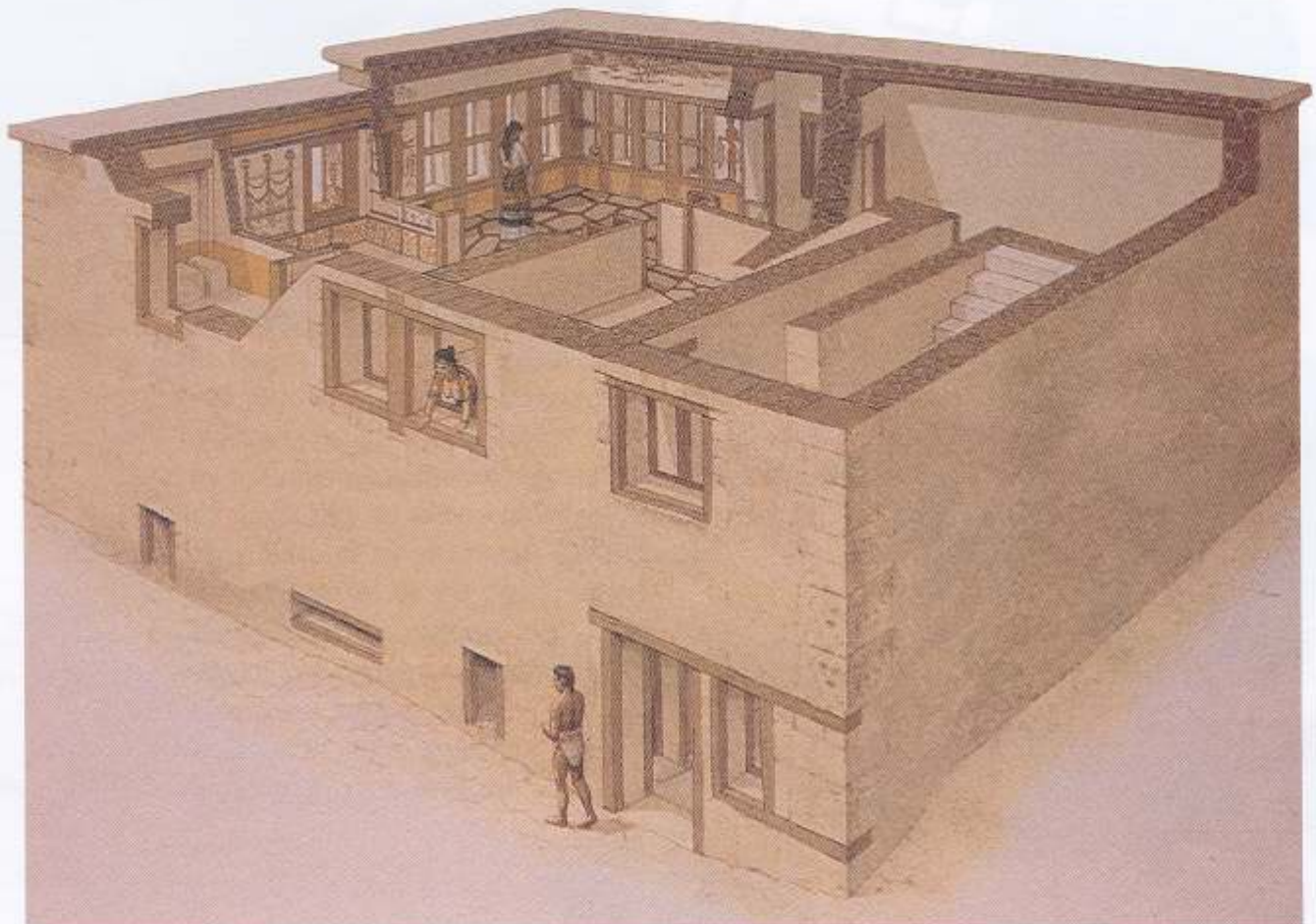

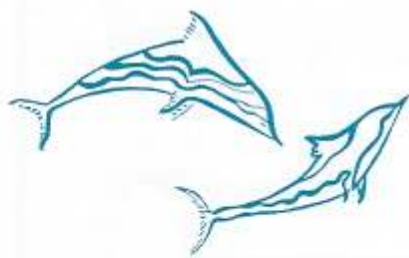
Έχουμε ένα δυτικό σπίτι, το λεγόμενο «**Δυτική Οικία**», εύρημα από τις ανασκαφές του νησιού.

Είναι το πιο σπουδαίο από όλα τα σπίτια, γιατί είναι μεγάλο και έχει δύο ορόφους. Βρίσκεται στην πλατεία Τριγώνου, που ονομάζεται έτσι λόγω του σχήματός της.

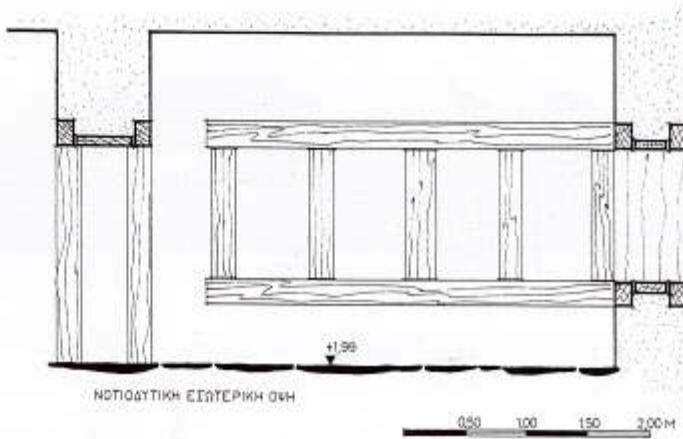
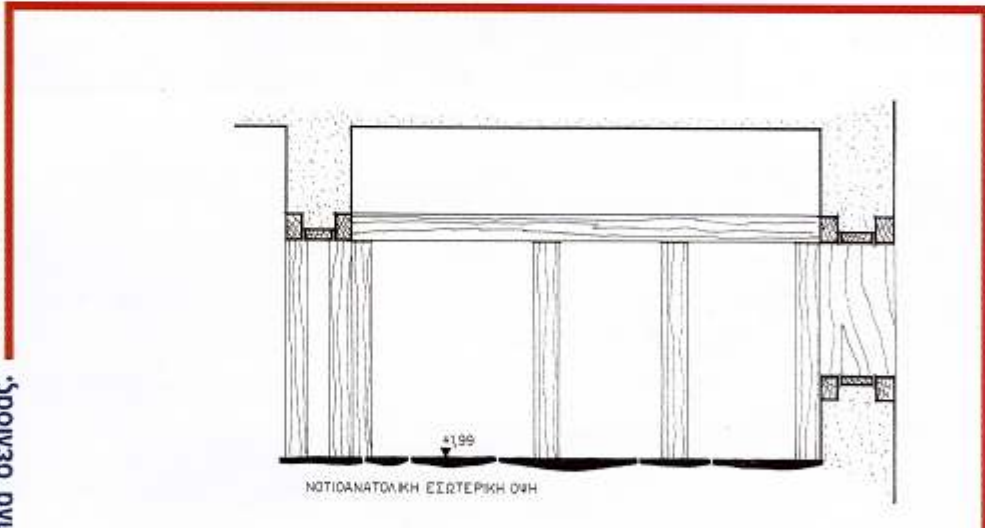
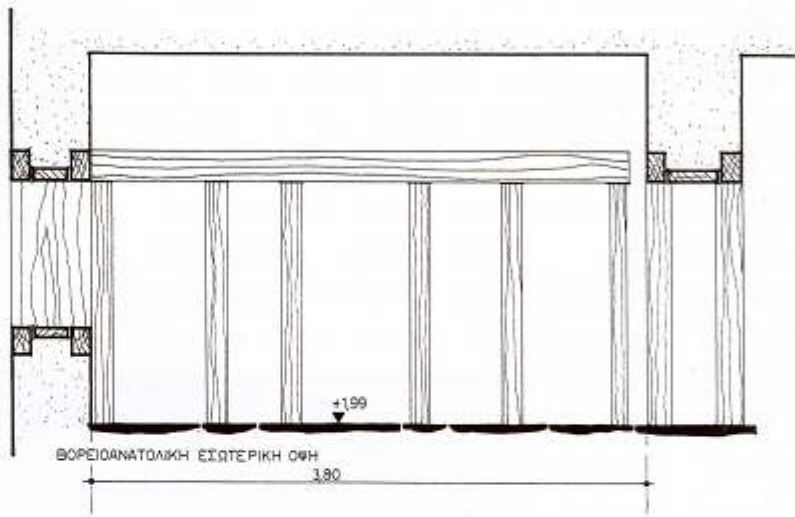
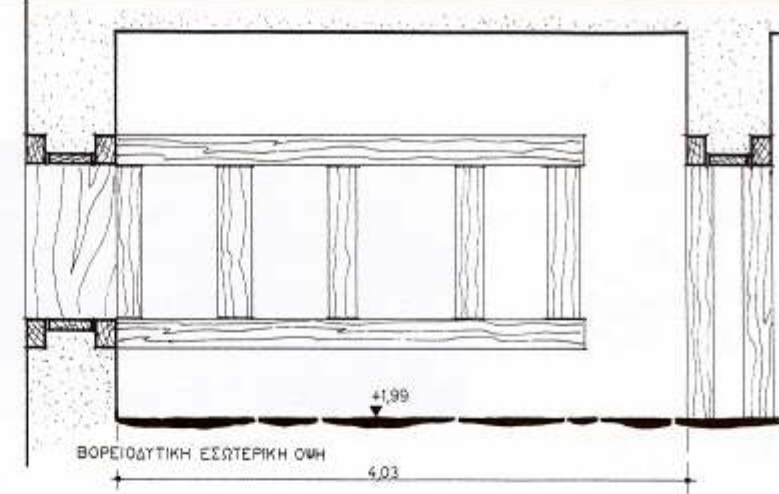
Ανεβαίνεις στον πρώτο όροφο από τις σκάλες. Εκεί συναντάς το δεύτερο πλατύσκαλο, που επικοινωνούσε με το δωμάτιο 6, το οποίο προοριζόταν για παρασκευή τροφής επειδή βρέθηκαν σε αυτό πολλά πήλινα αγγεία στο ράφι και στο πάτωμα.

Φτάνεις στην είσοδο δεξιά και αντικρύζεις το μεγάλο δωμάτιο 3 με ξύλινο κίονα στο κέντρο του και ένα μεγάλο παράθυρο μπροστά στην πλατεία Τριγώνου. Το δωμάτιο αυτό λειτουργούσε ως υφαντουργικό εργαστήριο επειδή βρέθηκαν πολλές αγνύθες. Προχωρώντας απέναντι στη δεξιά γωνία, συναντάς το δωμάτιο 5 με πολλά παράθυρα σε ολόκληρη την γωνία. Δίπλα υπάρχει το δωμάτιο 4. Εκεί υπάρχει ένα άλλο παρακείμενο μικρό δωμάτιο 4α, το οποίο προφανώς χρησιμοποιούνταν ως τουαλέτα, επειδή είχε δύο κτιστά πεζούλια με τρύπα ανάμεσά τους.

Αφου διαβάσεις προσεκτικά το κείμενο που αναφέρεται στη Δυτική Οικία, κόψε αυτή τη σελίδα, μεγένθυσε τα αρχιτεκτονικά σχέδια των εσωτερικών όψεων (160% μεγέθυνση) σε φωτοαντιγραφικό μηχανήμα και κόλλησε τις τοιχογραφίες (65% σμίκρυνση) που αντιστοιχούν στη ζωφόρο, όπως στο παράδειγμα της δίπλα σελίδας.

Όλοι οι εσωτερικοί τοίχοι των δωματίων 5, 4 και 4α είναι ζωγραφισμένοι. Παρατηρώντας την επιφάνεια του τοίχου του δωματίου 5, κάτω από τα πολλά παράθυρα, βλέπεις απομίμηση ορθομαρμάρωσης και στο πάνω μέρος των τοίχων, κάτω από το ταβάνι, διακρίνεις την μικρογραφική ζωφόρο που στολίζει και τους τέσσερις τοίχους. Μοιάζει με ένα γεωγραφικό χάρτη που μπορείς να διαβάσεις στοιχεία της ιστορίας:

Στην **Δυτική ζωφόρο** σώζονται μόνο μικρά κομμάτια από τοιχογραφία. Είναι πολύ πιθανόν ότι εικονίζεται ο στόλος που αναχωρεί από το λιμάνι του Ακρωτηρίου της Θήρας.

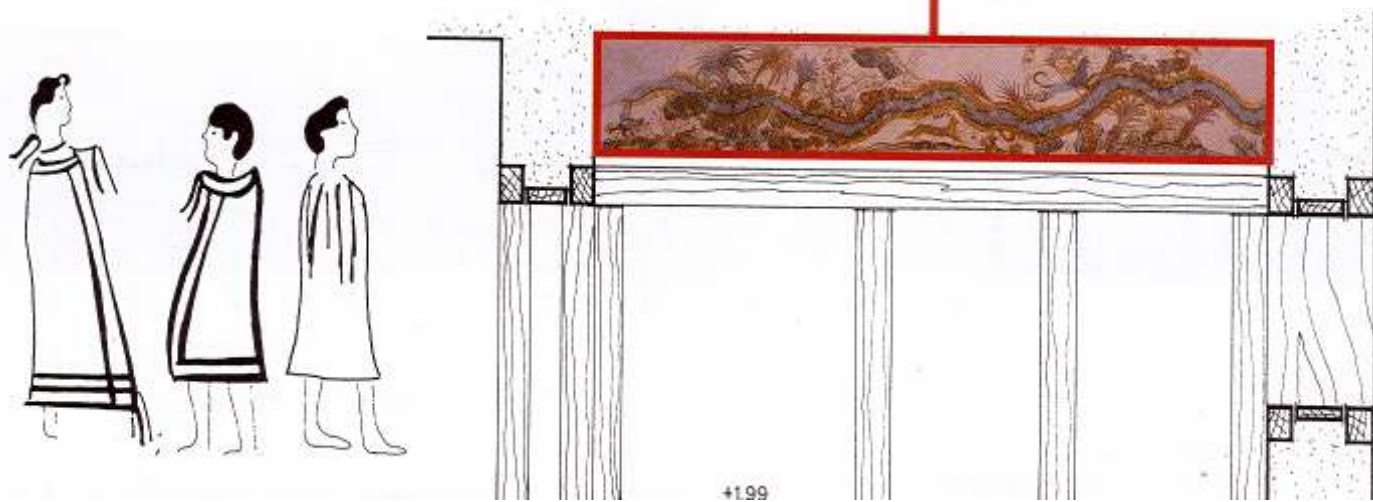
Στην **Βόρεια ζωφόρο** εικονίζεται η συγκέντρωση ανδρών στον λόφο, για να κάνουν προσφορές και δεήσεις στους θεούς.

Στην παραλιακή πόλη φαίνονται συντρίμμια τριών πλοίων και γυμνά σώματα νεκρών ανδρών που βρίσκονται στη θάλασσα. Στην ακτή στρατιώτες με οδοντόφρακτο κράνος με ασπίδες, δόρυ και ζίφος βαδίζουν ο ένας πίσω από τον άλλο.

Πάνω από την πόλη διακρίνονται το πηγάδι με δύο αμφορείς και ο κυκλικός περίβολος με δύο δένδρα. Οι άνδρες παρατηρούν τα γύρω και οι γυναίκες καμαρώνουν ισορροπώντας δύο αμφορείς πάνω στο κεφάλι τους. Πάνω από αυτούς υπάρχουν δύο κοπάδια αιγών και προβάτων, που τα οδηγούν οι βοσκοί δηλώνοντας την ειρηνική ζωή της ενδοχώρας μακριά από την πολεμική ατμόσφαιρα της παραλίας.

Στην **Ανατολική ζωφόρο** εικονίζεται ένα ποτάμι με υποτροπική βλάστηση, δηλαδή στις όχθες του ποταμού φυτρώνουν μεγάλα και μικρά φοινικόδενδρα, πάπυροι, λυγαριές, καλάμια και θάμνοι. Πάνω και κάτω από αυτό το ποτάμι εικονίζονται ένας ιπτάμενος γρύπας, ένας πάνθηρας που προσπαθεί να πιάσει ένα παπί, ενώ ένα ελάφι τρέχει.

Στη **Νότια ζωφόρο** εικονίζεται μία «ναυτική πομπή». Ο στόλος που αποπλέει από το λιμάνι της άλλης πόλης και φθάνει στο λιμάνι του Ακρωτηρίου. Ο στόλος περιλαμβάνει επτά πλοία και ένα ιστιοφόρο. Στο λιμάνι κυριαρχούν τα μεγάλα ισόδομα κτίσματα με ένα παρατηρητήριο και μία μεγάλη πύλη και εκεί βρίσκονται άνθρωποι που κοιτάζουν τον ερχομό του στόλου και άλλοι που ετοιμάζουν την υποδοχή των ναυτικών.

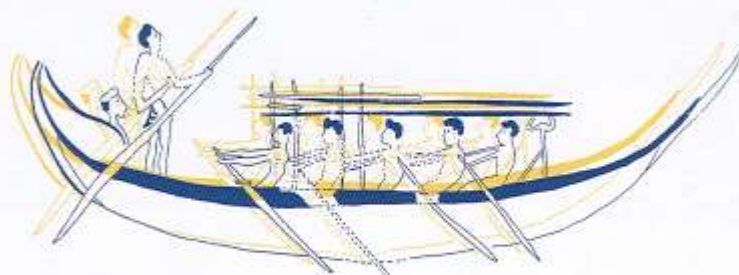

ΝΟΤΙΑ ζωφόρος

Με τη βοήθεια του κανάβου εντόπισε τις εικόνες που αναφέρονται στο ακόλουθο κείμενο, πάνω στην τοιχογραφία.

- Δύο ελάφια κατεβαίνουν από την βουνοκορφή τρέχοντας με «**ιπτάμενο καλπασμό**».
- Ένα λιοντάρι κυνηγά.
 - Εικονίζονται οροσειρά με τρεις κορυφές, που καταλήγει σε ακρωτήρι. Ακολουθεί η τέταρτη παραλιακή πόλη (**Πόλη IV**).
 - Κοντά στο ποτάμι ένας καθιστός άνδρας πάνω σε άσπρη πέτρα κοιτάζει τον άλλο όρθιο άνδρα και φαίνονται σαν να συνομιλούν.
 - Προβάλλουν επτά κεφάλια ανθρώπων πάνω από τις στέγες των κτισμάτων.
 - Δύο άνδρες στέκονται όρθιοι στο ακρωτήρι κοιτάζοντας την αναχώρηση των πλοίων.
 - Κάτω από την **Πόλη IV** εικονίζεται το πλοiάριο, που ακολουθεί το τελευταίο πλοίο του στόλου. Έχει πέντε κωπηλάτες κάτω από στέγαστρο, που στηρίζεται σε στύλους.
 - Εικονίζεται όρθιος ένας πηδαλιούχος να κρατά το πηδάλιο με δεκατρείς καθιστούς άνδρες ντυμένους με άσπρο ένδυμα. Στο κάθε διάστημα υπάρχουν δύο αντικρουστά ζευγάρια. Στην πρύμνη εικονίζεται το ομοίωμα λιονταριού και στον πρόβολο υπάρχουν διακοσμητικά σύμβολα: το πουλί και το πλιόμορφο άνθος.
 - Εικονίζονται όρθιοι ένας πηδαλιούχος με το πηδάλιο και ένας κελευστής. Πίσω από αυτούς παριστάνεται ένας θαλαμίσκος, από τον οποίο εξέρχει το κεφάλι του «**καπετάνιου**» με μακρύ κοντάρι. Στον κεντρικό στύλο τοποθετείται το κράνος με το λοφίο. Στο κέντρο του πλοίου βρίσκεται το κατάρτι με πέντε ζεύγη δακτυλίων στο πάνω μέρος. Απ'αυτά είναι περασμένα αριστερά τέσσερα και δεξιά τρία σχοινιά. Στον πρόβολο στηρίζονται το πλιόμορφο άνθος και η πεταλούδα με οφθαλμωτά φτερά.
 - Μεταξύ των δύο πλοίων βουτάνε δύο δελφίνια.
 - Το κατάρτι της «**Ναυαρχίδας**» έχει στο πάνω μέρος πέντε ζεύγη δακτυλίων. Την κορυφή του στολίζουν οι δύο οφθαλμωτές μετωπικές πεταλούδες. Κάτω από αυτές

ξεκινούν δεξιά και αριστερά διπλές συνεχείς ταινίες από τις οποίες κρέμονται γιρλάντες, που καταλήγουν στο θαλαμίσκο και στην πρύμνη αντίστοιχα.

- Το πλοίο «Πελειάς» (περιστέρια εικονίζονται στην πλευρά του πλοίου) έχει δύο πηδαλιούχους, που εικονίζονται όρθιοι στην πρύμνη ο ένας πίσω από τον άλλο και το κατάρτι με το πανί. Κεφάλια τριών ανδρών προβάλλουν από το παραπέτο.
- Ο θαλαμίσκος του καπετάνιου έχει τους στύλους κόκκινους, ενώ από τους οριζόντιους στύλους κρέμονται κόκκινες χάντρες. Στον κεντρικό στύλο τοποθετείται ένα άσπρο κράνος με μαύρα λοφία στην κορυφή και στα πλάγια. Στην πρύμνη υπάρχει ομοίωμα φιδιού.
- Εικονίζεται πλοίο που εισέρχεται στο λιμάνι της πέμπτης πόλης (Πόλη V). Κάτω από τα κοντάρια διακρίνονται κρεμασμένα κράνη στο κάθε διάστημα των καθισμάτων. Εξωτερικά ένας επιβάτης ακουμπά με την πλάτη στην ορθογώνια άσπρη ασπίδα με εσωτερικές καστανές κηλίδες.
- Εικονίζονται μεγάλη οροσειρά και μια παραλιακή πόλη (Πόλη V).
- Σχηματίζεται μικρός όρμος, όπου βρίσκονται αγκυροβολημένες τρεις μικρές βάρκες.
- Μέσα στο λιμάνι δύο αγκυροβολημένες βάρκες με δύο κεφάλια, που προβάλλουν από το παραπέτο τους.
- Ανάμεσα στον όρμο και στο λιμάνι εικονίζεται μια μικρή βάρκα να κατευθύνεται προς την πόλη με τους δύο κωπηλάτες.
- Εικονίζεται παρατηρητήριο με μία ανδρική μορφή στην κορυφή που κοιτάζει τον ερχομό των πλοίων.
- Τρεις άνδρες εικονίζονται να τρέχουν προς το παρατηρητήριο και δύο άλλοι άνδρες προς την πόλη.
- Πάνω από την πόλη άνδρες με μακρύ ένδυμα κοιτάζουν τα πλοία που έρχονται.
- Ανάμεσα στον όρμο και στο λιμάνι δύο άνδρες προχωρούν προς την πόλη κρατώντας οριζόντια στους ώμους ραβδί, όπου κρέμονται δίχτυα.
- Δεκατρία κεφάλια ανθρώπων προβάλλουν από τα παράθυρα και κοιτάζουν τον ερχομό των πλοίων.
- Δύο γυναίκες εικονίζονται να κοιτάζουν τον ερχομό του στόλου και το δεξί χέρι τους να προβάλλεται σε χειρονομία χαιρετισμού.
- Άνδρες στέκονται στη σειρά της παραλίας περιμένοντας την άφιξη του στόλου.

Πόσα άτομα υπάρχουν μέσα στην Πόλη V
και στο ύπαιθρο γύρω από αυτή την πόλη;

A
B

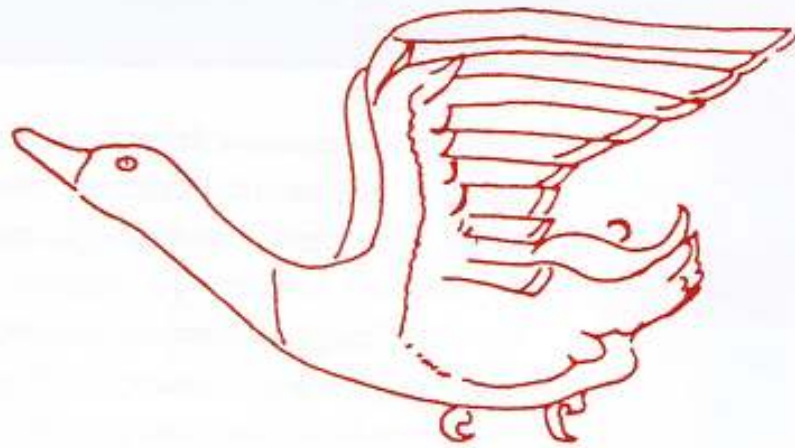

Αυτό το κρεβάτι δεν είναι γνήσιο. Είναι το ακριβές γύψινο εκμαγείο του που έγινε με βάση τα ίχνη του πρωτότυπου στα ερείπια του οικισμού. Φαίνεται πως είχε ξύλινο σκελετό, που έδενε το δέρμα ή το ύφασμα του στρώματος με σχοινιά.

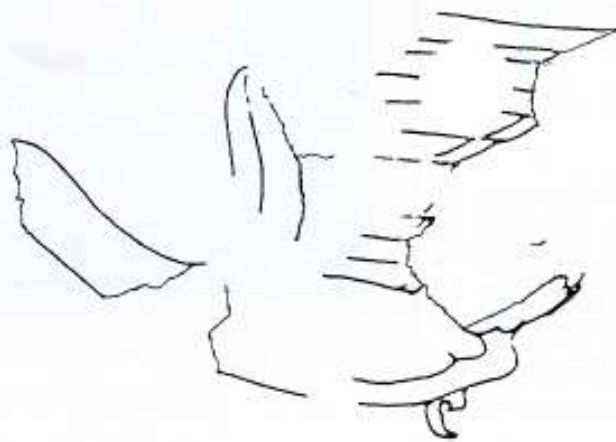
Ζωγράφισε όποιο κομμάτι σου αρέσει από τις εικόνες που υπάρχουν επάνω στα αγγεία ή τις τοιχογραφίες για να διακοσμήσεις τον τοίχο του δωματίου σου.

η

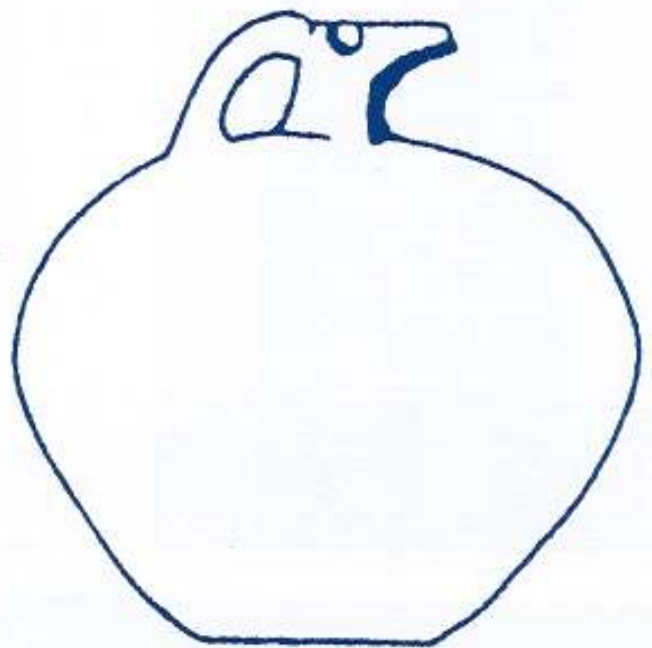
ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑ της "Ανοιξης"

Προσπάθησε να συμπληρώσεις με μολύβι τα κενά και να τα χρωματίσεις με την βοήθεια του έτοιμου σχεδίου.

Ζωγράφισε και χρωμάτισε στην κοιλία του αγγείου κάτι που θυμάσαι από τις περσινές διακοπές στη θάλασσα.

Πόσα είναι τα ψάρια και τι χρώμα έχουν;

1

Τα ψάρια που κρατά ο Ψαράς από το σχήμα και το χρώμα τους φαίνεται ότι είναι κυνηγοί. Προφανώς στην Ελλάδα, στην ανοιχτή θάλασσα, υπήρχε αφθονία τέτοιων ψαριών.

Ο γυρισμός του «Ψαρά» κρατώντας τον ορμαθό ψαριών δείχνει ότι τα ψάρια ήταν αναγκαίο αγαθό για την καθημερινή ζωή.

Τράπεζα προσφορών Ήταν οικιακό λατρευτικό σκεύος που βρέθηκε στο κατώφλι του παραθύρου του δωματίου 4 της «Δυτικής Οικίας». Το δωμάτιο αυτό θα ήταν ίσως ο επίσημος χώρος της κατοικίας, όπου ο ένοικος θα δεχόταν τους επισκέπτες στις οικογενειακές συγκεντρώσεις.

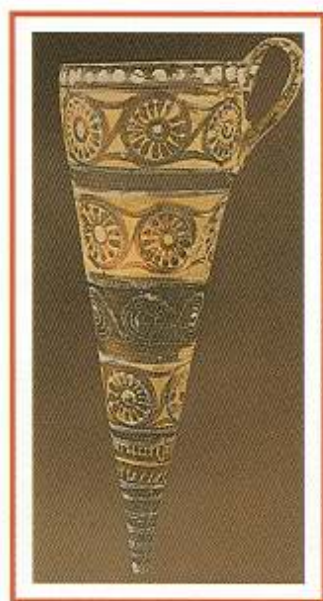

Παρατήρησε προσεκτικά την τράπεζα. Σου θυμίζει τις τοιχογραφίες και γιατί;

3

2

Ρυτό. Σκεύος, συνήθως κωνικό, που το χρησιμοποιούσαν για να κάνουν υγρές προσφορές στις θεότητες. Άλλος τύπος ρυτού είχε τη μορφή ζώου, ταύρου ή λιονταριού.

Βρες στις βιτρίνες τρεις διαφορετικούς τύπους ρυτών;

Κάτω από την Νότια ζωφόρο, όπου υπήρχε η είσοδος ανάμεσα στα δωμάτια 4 και 5, εικονίζεται η «**Ιέρεια**» κρατώντας πύραυνο. Ίσως να εισέρχεται προς το δωμάτιο 5, για να θυμιατίσει για την επιστροφή του ενοίκου από το μακρινό ταξίδι του.

Παρατήρησε τα μαλλιά της «ιέρειας» και σύγκρινέ τα με τα μαλλιά του «ψαρά» της εικόνας 1.

4

Πόσους δακτυλίους έχει ο τρίτωνας της εικόνας;

5

Τρίτωνας. Μεγάλο θαλάσσιο όστρεο (κοχύλι), το οποίο χρησίμευε μερικές φορές ως σάλπιγγα για την επίκληση της θεότητας.

Υπήρχαν ακόμη πήλινοι και λιθινοί τρίτωνες που κατασκεύαζαν οι άνθρωποι.

Τριβείο με τριπήρα. Είναι λιθινο σκεύος που χρησίμευε για το τρίψιμο και το κτύπημα διαφόρων υλικών από σιτάρι, κριθάρι, μέχρι και ορυκτά που δίνουν χρωματικές ουσίες.

Ψάξε στην αίθουσα να βρεις το τριβείο αυτό.

7

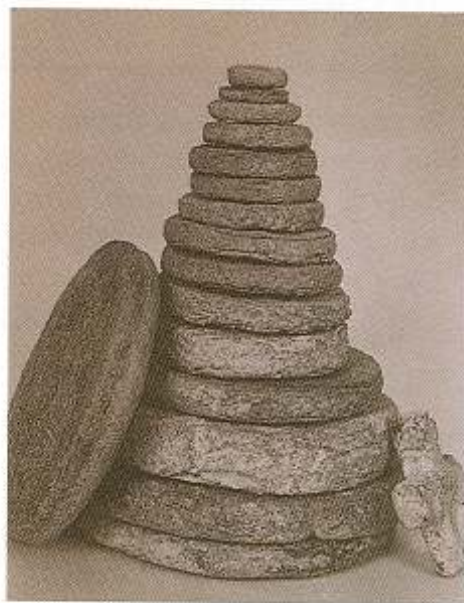
6

Σε τι χρησίμευαν οι τρύπες που βλέπεις στα βαρίδια;

Αγνύθες. Πήλινα υφαντικά βάρη, τα οποία χρησιμοποιούσαν στο αργαλειό. Βρέθηκαν στο μεγάλο δωμάτιο του ορόφου της «Δυτικής Οικίας».

Μολύβδινα μέτρα βάρους (**σταθμά**). Χρησίμευαν για το ζύγισμα των προϊόντων και ήταν σε διάφορα μεγέθη.

Πόσα μολύβδινα σταθμά βλέπεις στην εικόνα;

8

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΛΑΪΚΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ - Εκπαίδευση και Πολιτισμός
Σε συνεργασία με το
Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM) - Ελληνικό Τμήμα
Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ
Εκπαιδευτικός Φάκελλος: ΦΥΣΗ, ΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΙ ΖΩΗ
Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο - Αίθουσα της Θήρας

Κείμενα:

Δήμητρα Κοκκέβη - Φωτίου, Αρχαιολόγος

Καλλιτεχνική Επιμέλεια - Εικονογράφηση:
Διονύσης Κωνσταντόπουλος

Ηλεκτρονική Επεξεργασία:
Δέσποινα Μουστάκα

Φωτογραφίες:
Αρχείο Αρχαιολογικής Εταιρείας, Ανασκαφές Θήρας

Εκδοση:
ΥΠΕΠΘ - ΥΠΠΟ (Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ)

Παραγωγή Εντύπου:
‘ΠΑΛΛΗΣ’ ΑΒΕΕ

Ευχαριστίες στον κ. Αργύρη Φωτίου, αρχιτέκτονα
για τα αρχιτεκτονικά σχέδια των όψεων.
Στην κ. Ελένη Μωράτη, αρχαιολόγο
για τη διευκόλυνση στην επιλογή του φωτογραφικού υλικού.
Στον κ. Δημήτρη Γιαλούρη, φωτογράφο του Εθνικού Αρχ/κου Μουσείου
Στη δ. Καλλιόπη Σπύρου, χειρίστρια Η/γ για την πληκτρογράφηση

Copyright:
ΥΠΕΠΘ - ΥΠΠΟ (Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ)
Δήμητρα Κοκκέβη - Φωτίου
© Εικονογράφησης: **Διονύσης Κωνσταντόπουλος**

ISBN: 960-7689-63-1

ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΟΚΚΕΒΗ - ΦΩΤΙΟΥ

ΦΥΣΗ, ΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

*Ο κρυμμένος θησαυρός κάτω
από την ηφαιστειακή τέφρα*

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΛΑΪΚΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΛΙΝΑ • ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

ISBN: 960-7689-63-1

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΜΕΛΙΝΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
& ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

